

Библиотека
за детене

Иван Тургенев

ПРОЛЕТНИ ВОДИ
АСЯ

Издателство
ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Иван Тургенев. Пролетни води. Ася; 272 стр.
Преводач: Константин Константинов

В книгата ще прочетете вълнуващите, нежни и лирични повести на Иван Тургенев „Ася“ и „Пролетни води“, посветени на темата за придобиването и загубата на истинската любов, за първите романтични чувства, тяхната сложност и ценност.

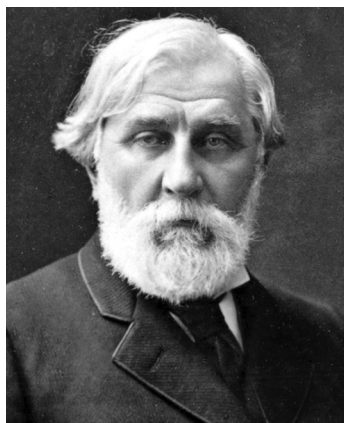
В „Ася“ разказът е от името на анонимен разказвач, който си спомня младостта, когато среща в малък град на брега на река Рейн момичето Ася. На склона на годините героят осъзнава, че наистина обича само нея. „Пролетни води“ е любовната история на руския земевладелец Санин. Той си спомня събитията отпреди трийсет години, които са се случили в живота му, докато пътувал из Германия.

Тургенев пише: *„Любовта, мисля си, е по-силна от смъртта и страха от смъртта. Само с нея, само с любов се движи животът.“*

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbg.com – 20% отстъпка!**

© Предпечатна подготовка Паритет ООД
Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-387-9

Иван Сергеевич Тургенев
(1818 – 1883)

И. С. Тургенев е роден на 28 октомври 1818 г. в гр. Орел в богато дворянско семейство. Тургеневи живеят типичен за дворяните живот – богат, охолен, разточителен. Децата са били обучавани и възпитавани от гуверньори и гувернантки – предимно чужденци.

Тургенев е сред най-големите и най-авторитетни руски писатели от втората половина на XIX в. Той е първият голям романист на руската литература.

Тургенев започва своята литературна дейност през 40-те години на XIX в. на страниците на сп. „Съвременник“, в което са господствали естетическите идеи на Висарион Белински. Великият критик е бил и идейният ръководител на това списание и на по-голямата част от неговите сътрудници, между които е бил и Тургенев. След смъртта на Белински обаче Тургенев постепенно се отдалечава от неговия кръг и от руските идеи за революция, за да застане изцяло на либерално-просветителски позиции.

ТЪРСЕТЕ В „БИБЛИОТЕКА ЗА ЧЕТЕНЕ“

1. **Александър Куприн – ДУЕЛ**
2. **Рафаела Джованьоли – СПАРТАК**
3. **Ал. Куприн; А. Чехов; Ъ. Т. Сигън; Дж. Лондон; Вл. Дуров; Фр. Б. Харт; Ив. Тургенев – КОТКАТА ОТ КРАЙНИЯ КВАРТАЛ/РАЗКАЗИ ЗА ЖИВОТНИ**
4. **Александър Дюма – КАВАЛЕРЪТ Д`АРМАНТАЛ**
5. **ПРИКАЗКИ ОТ ЦЯЛ СВЯТ – ЧУДНА ОГЪРЛИЦА**
6. **Александър Куприн – БЯЛАТА АКАЦИЯ**
7. **Майн Рид – КВАРТЕРОНКАТА**
8. **Януш Корчак – КРАЛ МАТИУШ ПЪРВИ**
9. **Н. Гогол, Л. Толстой, А. Пушкин, Ф. Достоевски – ПОВЕСТИ ОТ РУСКИТЕ КЛАСИЦИ**
10. **Лев Толстой – ХАДЖИ МУРАТ. СЕВАСТОПОЛСКИ РАЗКАЗИ**
11. **Иван Тургенев – ПРОЛЕТНИ ВОДИ. АСЯ**
12. **Йенс Петер Якобсен – НИЛС ЛЮНЕ**
13. **Оноре дьо Балзак – ЕДНА ТЪМНА АФЕРА**
14. **Сигрид Унсет – СЪРЦЕТО НА ЙЕНИ**

ПРОЛЕТНИ ВОДИ

„Веселые годы,
Счастливые дни –
Как вешние воды
Промчались они!“¹

Из един старинен романс...

...Към два часа през нощта той се върна в кабинета си. Каза на слугата, който бе запалил свещите, да си върви, тръшна се в креслото до камината и закри лице с двете си ръце.

Никога още не беше изпитвал такава умора – телесна и душевна. Бе прекарал цялата вечер с приятни дами, с образовани мъже; някои от дамите бяха хубави, почти всички мъже се отличаваха с ум и таланти; самият той знаеше да води разговор твърде сполучливо и дори бляскаво... и въпреки това никога още онова *taedium vitae*, за което говореха още римляните, оная „погнуса от живота“, не беше го завладявала с такава неотразима сила, не беше го задушавала така. Да беше по-млад, той би заплакал от мъка, от отегчение, от яд; горчивина, разяждаща и парлива като горчилка на пелин, изпълваше душата му. Нещо натрапливо-омразно, противно-тежко го обграждаше като есенна тъмна нощ от всички страни и той не знаеше как да се избави от тая тъмнина,

¹ Веселите години, щастливите дни, те бързо преминаха като пролетни води. – Б. пр.

от тая горчивина. За сън не можеше да се надява: знаеше, че няма да заспи.

Той почна да размисля, бавно, лениво и злобно.

Мислеше за суетата, за непотребността, за вулгарния фалш на всичко човешко. Всички възрасти минаваха постепенно пред мисления му поглед (той самият неотдавна бе навършил петдесет и две години) и нито една не намираше у него пощада. Навсякъде все същото вечно преливане от пусто в празно, все същите безплодни приказки, все същата полудо-бросъвестна-полусъзнателна самоизмама – с каквото и да е, само да се залъгва, – а сетне изведнъж, като изневиделица, нахлува старостта и заедно с нея оня постоянно нарастващ, разяждащ и подравящ всичко страх от смъртта... и бух – в бездната! Пак добре, ако животът мине така! Защото преди края могат да се явят, като ръжда по желязото, недъзи, страдания... Морето на живота му се струваше като покрито с бурни вълни, както го описват поетите; не – той си представяше това море невъзмутимо гладко, неподвижно и прозрачно чак до тъмното дъно; той самият е седнал в малка, колеблива лодка, а там, на това тъмно, тинесто дъно, като грамадни риби, едва се виждат безобразни чудовища: всички житейски недъзи, горести, мъки, безумието, бедността, слепотата... Той гледа: и ето, едно от чудовищата се отделя от мрака, издига се по-нагоре и по-нагоре, става все по-отчетливо, все по-отвратително отчетливо. Още една минута – и лодката, която го подpira, ще се обърне! Но ето, то пак като че ли се замъглява, отдалечава се, спуска се на дъното и лежи там, и едва мърда перки-

те си... Но ще дойде уреченият ден и то ще обърне лодката.

Той разтърси глава, скочи от креслото, мина веднъж-дваж из стаята, седна до писалищната маса и отваряйки чекмедже след чекмедже, почна да се рови в книгата си, в стари, повечето женски писма. Сам не знаеше за какво прави това; не търсеше нищо – просто искаше с някакво външно занимание да се откъсне от мислите, които го мъчеха. След като разтвори напосоки няколко писма (в едно от тях намери изсъхнало цвете, превързано с избеляла панделка), той само сви рамене, погледна камината и ги отхвърли настрана, навярно с намерение да изгори цялата тая ненужна смет. Бързо мушкайки ръце ту в едно, ту в друго чекмедже, той изведнъж разтвори широко очи, бавно извади една малка осмоъгълна кутия със старинна форма, бавно вдигна капака ѝ. В кутията, под двоен слой пожълтял памук, имаше едно малко гранатово кръстче.

Няколко минути той с недоумение разглеждаше това кръстче и изведнъж слабо извика... Чертите му изобразиха и съжаление, и радост. Подобен израз има лицето на човек, когато внезапно срещне друг човек, когото отдавна е изгубил от очи, когото някога нежно е обичал и който неочаквано изниква сега пред погледа му, все същият и цял променен от годините.

Той стана, върна се към камината, седна пак в креслото и пак закри лице с ръце... „Защо днес, тъкмо днес?“ – помисли той и си спомни много работи, отдавна минали. Ето какво си спомни той...

Но трябва преди всичко да кажем името му, бащиното му име и презимето. Той се наричаше Санин, Дмитрий Павлович.

Ето какво си спомни:

Беше през лятото на 1840 година. Санин бе навършил 22 години и се намираше във Франкфурт на връщане от Италия за Русия. Той беше не много богат, но независим, почти без семейство. След смъртта на един далечен роднина, му се паднаха няколко хиляди рубли – и той реши да ги изхарчи в чужбина, преди да постъпи на служба, преди да си сложи окончателно оня тежък служебен хомот, без който осигуреното съществуване беше станало за него немислимо. Санин точно изпълни намерението си и толкова сполучливо се разпореди, че в деня, когато пристигна във Франкфурт, имаше само толкова пари, колкото трябваха, за да стигне до Петербург. В 1840 г. почти нямаше още железници; господа туристите пътуваха с дилижанс. Санин взе място в „байвагена“¹; но дилижансът тръгнаше чак след 10 часа вечерта. Време оставаше много. За щастие, беше хубав ден – и Санин, след като се нахрани в прочутия тогавашен ресторант „Белият лебед“, тръгна да скита из града. Отби се да види Данекеровата Ариадна, която не му се хареса много, посети къщата на Гьоте, от съчиненията на когото впрочем беше прочел само „Вертер“ – и то във френски превод; разходи се по брега на Майн, поотегчи се, както се полага на всеки почтен пътешественик; най-последно, към 6 часа вечерта,

¹ Допълнителната кола – Б. пр.

уморен, с напращени обувки, той се намери в една от най-незначителните улички на Франкфурт. Дълго след това той не можа да забрави тая улица. На една от немногобройните ѝ къщи съгледа табела: „Италианската сладкарница на Джовани Розели“ заявяваше за съществуването си на минувачите. Санин влезе в нея да изпие чаша лимонада; но в първата стая, където зад скромния тезгях, по лавиците на боядисания шкаф, бяха наредени като в аптека няколко бутилки със златни етикети и няколко стъклени буркана с бисквити, шоколадови бонбони и карамели – в тая стая нямаше жив човек; един сив котарак жумеше и хъркаше, ближейки малките си лапи върху високия плетен стол до прозореца, – и в полегатия лъч на вечерното слънце ярко гореше голямо кълбо червена прежда, търколено на пода, до обърнатата кошничка от изрязано дърво. Неясен шум се чуваше от съседната стая. Санин постоя и след като остави звънчето на вратата да прозвъни докрай, продума по-високо: „Няма ли никой тук?“. В същия миг вратата от съседната стая се отвори – и Санин, без да ще, се смая.

II.

В сладкарницата устремно се втурна една около 19-годишна девойка, с разпилени по голите рамене тъмни къдрици, с протегнати напред оголени ръце, и като видя Санин, веднага се хвърли към него, хвана го за ръката и го повлече след себе си, повтаряйки задъхано: „По-скоро, по-скоро, тук, спасете го!“. Не от нежелание да се подчини, а просто от голяма изне-

нада, Санин не последва веднага девойката – и сякаш се закова на място: той не беше виждал досега такава хубавица. Тя се обърна към него – и с такова отчаяние в гласа, в погледа, в движението на свитата си ръка, вдигната конвулсивно към бледата буза, продума: „Но елате, елате!“, че той веднага се втурна с нея към разтворената врата.

В стаята, в която влезе след девойката, върху старомоден диван от конски косъм, лежеше цяло бяло-бяло, с жълтеникав блясък като восък или като стар мрамор, – едно около 14-годишно момче, което поразително приличаше на девойката, очевидно неин брат. Очите му бяха затворени, сянката от черната гъста коса падаше като петно върху челото му, което беше сякаш вкаменено, върху неподвижните тънки вежди; изпод посинелите устни се виждаха стиснати зъби. Момчето като че ли не дишаше – едната му ръка бе паднала на пода, другата беше под главата. То беше облечено и закопчано; тясна кърпа стягаше шията му.

Девойката се хвърли с вопъл към него.

– Той умря, той умря! – извика тя. – Преди малко беше седнал тук, говореше с мене – и изведнъж падна и стана неподвижен... Боже мой, нима не може да му се помогне? И мама я няма! Панталеоне, Панталеоне, какво става с доктора? – добави тя изведнъж на италиански. – Ходи ли за доктора?

– Синьора, аз не ходих, пратих Луиза – чу се пресипнал глас зад вратата и олюлявайки се на кривите си крака, в стаята влезе мъничко старче в лилав фрак с черни копчета, с висока бяла кърпа на шията, къси копринени панталони и сини вълнени чорапи. Мъ-

ничкото му лице съвсем изчезваше под цяла грамада сива, с цвят на желязо коса. Вдигайки се от всички страни стръмно нагоре и падайки обратно на разчорлени плитки, тя предаваше на старчето прилика с качулата кокошка – прилика толкова по-поразителна, че под тъмносивата ѝ маса можеха да се съзрат само изостреният нос и кръглите жълти очи,

– Луиза ще отърчи по-скоро, аз не мога да тичам – продължи старчето на италиански, вдигайки подред плоските си подагрични нозе, обути във високи обувки с панделки; – а пък аз донесох вода.

Със сухите си грапави пръсти той стискаше дългата шия на бутилката.

– Но дотогава Емил ще умре! – извика девойката и протегна ръка към Санин. – О, господине, о mein Herr! Нима не можете да помогнете?

– Трябва да му пуснем кръв – това е удар! – забеляза старчето, което носеше името Панталеоне.

Макар че не разбираше нищо от медицина, Санин знаеше едно нещо сигурно: четиринадесетгодишните момчета не могат да имат удар.

– Това е припадък, а не удар – продума той, като се обърна към Панталеоне. – Имате ли четки?

Старчето вдигна личицето си.

– Какво?

– Четки, четки – повтори Санин на немски и на френски. – Четки – добави той и направи движение, като че ли си чисти дрехите.

– А-а, четки! Spazette, как да нямаме четки!

– Дайте ги тук; ще му свалим палтото и ще почнем да го разтриваме.

– Добре... Venone! Ами водата не трябва ли да излеем на главата му?

– Не... по-късно; вървете сега по-скоро за четките.

Панталеоне сложи бутилката на пода, завтече се навън и веднага се върна с две четки, една за глава и една за дрехи. Къдравият пудел, който го придружаваше, усилено въртеше опашка и оглеждаше с любопитство стареца, девойката и дори Санин, като че ли искаше да знае какво значи цялата тая тревога.

Санин бързо свали дрехата на простряното момче, разкопча яката му, запретна ръкавите на ризата му и въоръжен с четка, почна с все сила да му разтрива гърдите и ръцете. Панталеоне също така усърдно търкаше с другата четка – за глава – обувките и панталоните му. Девойката се хвърли на колене до дивана, хвана с двете си ръце главата на брат си и без да мига, просто се впи в лицето му.

Санин разтриваше, а в същото време я поглеждаше отстрани. Боже мой, каква хубавица беше тя!

III.

Носът ѝ беше малко голям, но с хубава орлова извивка; горната устна едва-едва се засенчваше от лек мъх; но цветът на лицето, равен и матов, беше досущ като на слонова кост или на млечен кехлибар, вълнистият блясък на косата като на Алориевата Юдит в Палацо-Питти – и особено очите, тъмносиви, с черна ивичка около зениците, великолепни, тържествуващи очи, дори и сега, когато уплаха и мъка помрачава-

ха блясъка им... Санин неволно си спомни чудесната страна, откъдето се връщаше... Но и в Италия не беше срещал нищо подобно! Девојката дишаше рядко и неравно; тя като че ли всеки миг чакаше дали брат ѝ няма да почне да диша.

Санин продължаваше да разтърква, но гледаше не само девојката. Оригиналната фигура на Панталеоне също привличаше вниманието му. Старецът бе съвсем слаб и се запъхтяваше; при всеки удар с четката подскачаше и пискливо пъхтеше, а огромните кичури на косата му, мокри от пот, тежко се люлееха от една страна на друга, като корени на голямо растение, подровени от водата.

– Събуйте поне обувките – искаше да му каже Санин...

Пуделът – навярно възбуден от необикновеността на всичко, което ставаше, изведнъж приклепна на предните си лапи и почна да лае.

– Tartaglia, canaglia¹ – засъска към него старецът.

Но в тоя миг лицето на девојката се преобрази. Веждите ѝ се повдигнаха, очите станаха още по-големи и светнаха от радост...

Санин се огледа... По лицето на младия човек се бе появила червенина; клепките му трепнаха... Ноздрите също. През още стиснатите зъби той пое въздух, въздъхна...

– Емил! – извика девојката. – Емилио мио!

Бавно се разтвориха големите му черни очи. Те гледаха още безизразно, но вече слабо се усмихваха;

¹ Тарталя – куче. – Б. пр.

същата слаба усмивка слезе върху бледите му устни. После той мръдна увисналата ръка – и от един път я сложи на гърдите си.

– Емилио! – повтори девойката и се приповдигна. Изразът на лицето ѝ беше толкова напрегнат и светъл, сякаш тя ей сега щеше да заплаче или изведнъж да се засмее.

– Емилио! Какво има? Емил! – чу се зад вратата и в стаята влезе с бързи стъпки спретнато облечена дама със сребристорсива коса и мургаво лице. Един възрастен мъж вървеше след нея; зад раменете му надникна главата на слугинята.

Девойката се завтече към тях.

– Той е спасен, мамо, той е жив! – извика девойката и конвулсивно прегърна влязлата дама.

– Но какво има? – повтори дамата. – Връщам се... и изведнъж срещам господин доктора и Луиза...

Девойката почна да разправя какво се беше случило, а докторът се доближи до болния, който все повече и повече се съвземаше и продължаваше да се усмихва: той сякаш почваше да се срамува, че е предизвикал тая тревога.

– Вие, както виждам, сте го разтърквали с четки – обърна се докторът към Санин и Панталеоне – и много добре сте направили... Отлична мисъл... а ето сега ще видим какви други средства...

Той опита пулса на младия човек.

– Хм! Я си покажете езика!

Дамата грижливо се наведе към него. Той още откровено се усмихна, вдигна очи към нея – и се изчерви...

Санин си каза, че е излишен; той мина в сладкарницата. Но преди още да хване дръжката на външната врата, девойката пак се яви пред него и го спря.

– Вие си отивате!?! – почна тя и нежно го погледна в лицето. – Не ви спирам, но бездруго трябва да дойдете довечера: ние сме ви толкова задължени – вие може би спасихте брат ми, искаме да ви благодарим – мама иска. Трябва да ни кажете кой сте, трябва да се порадвате заедно с нас...

– Но аз заминавам днес за Берлин – опита се да възрази Санин.

– Ще успеете да заминете – живо отвърна девойката. – Елате след един час на чаша шоколад. Обещавате ли? А аз трябва да се върна при него! Ще дойдете ли?

Какво можеше да направи Санин?

– Ще дойда – отговори той.

Хубавицата бързо му стисна ръка и изхвъркна, а той се намери на улицата.

IV.

Около час и половина по-късно, когато Санин се върна в сладкарницата на Розели, там го посрещнаха като свой човек. Емилио седеше на същия диван, на който по-рано го разтъркваха; докторът му беше предписал лекарство и му препоръча „голяма предпазливост в изпитване на усещания“ – тъй като субектът бил с нервен темперамент и със склонност към болести на сърцето.